

PERPLEKS

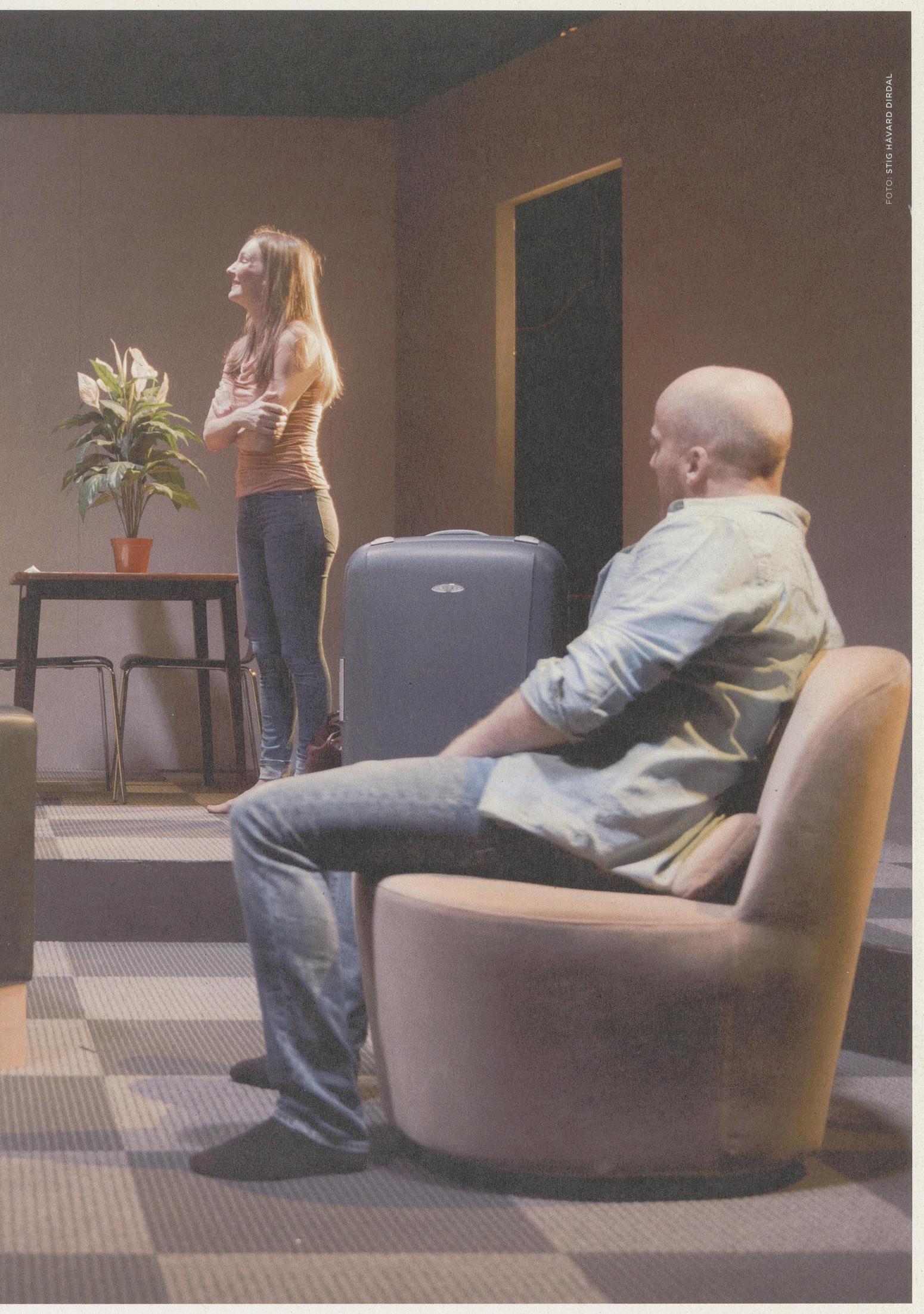

FOTO: STIG HAVARD DIRDAL

UHYGGELIG FORVIRRING

Av Pernille Kaldestad

PERPLEKS AV TYSKE MARIUS VON MAYENBURG ER BLITT KALT EN DAVID LYNCH-AKTIG FARSE, DELVIS PÅ GRUNN AV SINE MANGE BETYDNINGSLAG, MEN OGSÅ PÅ GRUNN AV BRUKEN AV "DET UHYGGELIGE" SOM ET KUNSTNERISK GREP.

Det er over 90 år siden Freud lanserte sin teori om "das Unheimliche" (det uhyggelige). Det tyske ordet er en språklig kontrast til det hyggelige, hjemlige og fortrolige. Freuds begrep defineres som den indre reaksjonen som oppstår som følge av mangelen på sammenheng mellom egen forestillingsverden og den virkelighetsversjonen som omverdenen oppfatter som den normale. Samtidig betegner begrepet en glidende overgang mellom det fortrolige og det fremmede, og indikerer en følelse av uhygge som oppstår når noe fortrent truer med å vende tilbake. Freuds teori om det uhyggelige er den dag i dag en stor inspirasjonskilde for mange nåtidige kunstnere, blant andre Marius von Mayenburg og førnevnte Lynch. Fascinasjonen for det uhyggelige synes å ligge i tiden og kan blant annet sees i en tiltakende orienteringsløshet i dagens postmoderne samfunn. Orienteringsløsheten kommer især til uttrykk ved at verden tilsynelatende blir mer uoverskuelig, samtidig som stadig mer diffus viten blir tilgjengelig for flere og flere.

Moderne kunstners tematisering av det uhyggelige i kunsten kan sees i sammenheng med at det i uhyggen ligger en nøkkel til større selvinnsikt enn den som preger vårt samfunn i dag, hvor angsten for det fremmede i alle dets mange psykologiske avskygninger fremdeles eksisterer. I tillegg er vår moderne tilværelse preget av en oppløsning mellom det private og det offentlige rom og en nedbryting av sosiale murer mellom mennesker. Avviklingen av grensene mellom barn og voksne, mellom menn og kvinner og mellom autoriteter og "menigmann" utvider på den ene siden den enkeltes utfoldelsesrom, og skaper dermed et demokratisk potensiale. På den andre siden økes den enkeltes identitetsarbeid betraktelig, men samtidig hemmes dette av at det ikke lenger er mulig å utvikle seg gjennom konfrontasjoner med velforankrede identiteter.

Selve begrepet "hjem" er også i disse årene i stor forandring på grunn av den rivende utviklingen innen elektroniske og sosiale medier. Denne har ført

PERPLEKS

Av Marius von Mayenburg

Regissør: **Glenn André Kaada**
Scenograf og komponist: **Arne Nøst**
Oversetter: **Thomas Bjørnager**
Kostymedesigner: **Janne Robberstad**
Lysdesigner: **Torill Lund Sæviand**
Medvirkende: **Ingrid Rusten, Ragnhild Arnestad Mønness, Øystein Martinsen og Svein Solenes**

Vi takker **Friedrich Nietzsche** for velvilligst lån av et avsnitt fra hans bok Die fröhliche Wissenschaft.

Forlag: **Columbine Teaterforlag**

Premiere Intimscenen 24. januar Rogaland Teater 2014

til at vi fører et tids- og rommessig dobbeltliv. Grensene mellom "hjemme" og "utenfor" er derfor både eksisterende og ikke-eksisterende. Det er jo nettopp i den private sfæren man har best adgang til offentligheten via elektroniske og sosiale medier. På den måten er "hjemmet" blitt "unheimlich" i en ny betydning av ordet. Det betyr blant annet at identitetsskapende bånd som knytter seg til hjemmet i dag blir erstattet og digitalisert.

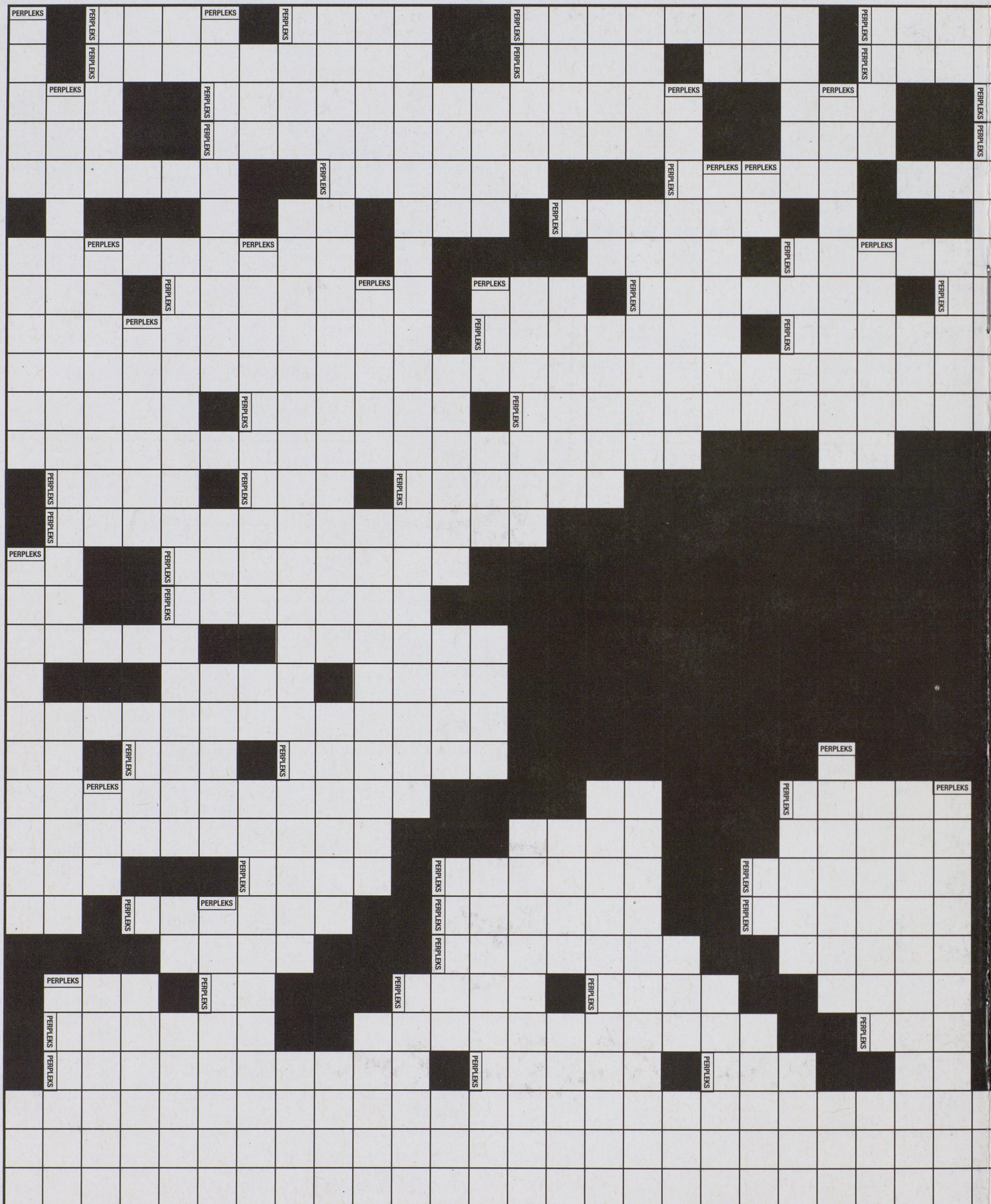
Den store informasjonsstrømmen og den stadige utviklingen av nye elektroniske og sosiale medier i samfunnet kan føre til en orienteringsløshet. Ifølge psykologen Jentsch er en vesentlig betingelse for oppkomsten av det uhyggelige knyttet til det moderne menneskets intellektuelle usikkerhet. Det uhyggelige må faktisk alltid være noe man ikke føler seg hjemme i. Jo bedre et menneske er orientert i sin omverden, desto mindre vil det oppfatte ting og hendelser i denne som uhyggelige.

I dagens kunst er især individets splittelse på dagsorden og man ser ofte en ustrukturt bruk av det uhyggelige som et bevisst forvirrende, komisk, absurd og grotesk grep til å dekke over virkeligheten og uhyggen. Marius von Mayenburg benytter i *Perpleks* et tydelig formspråk som er en blanding av uhygge og humor, og hvor en tilsynelatende normalisert orden nettopp dekker over det glade vanvidd. Det gjør at ulike aspekter ved virkelighetsoppfattelsen vår blir utfordret. Det kjente blir ukjent og det unormale blir normalt, hvilket medfører at vi konstant blir tvunget til å omstille oss. Men som moderne mennesker er det med vissheten om at det vi er vitner til er en illusjon og ikke selve virkeligheten. For det som foregår på scenen er kun avspeilinger av den virkelige verden der ute – eller?

Kilder: Freud, Sigmund
Det uhyggelige (1998 [1919]). Oversat af Hans Christian Fink og med efterskrift af Nils Otto Steen og Steen Visholm.

FOTO: STIG HAVARD DIRDAL

Vær med i trekningen av en fruktkurv. Send inn løsning av kryssordet
– MERKES ELG – til Rogaland Teater.